

© Copyright SHOCART



Vrátíme se na Masarykovu ulici a půjdeme směrem ke Smetanovým sadům, kde se dáme doleva ulicí Pařížská. Zastavíme se až na jejím konci, na křižovatce s ulicí Velká Hradební. Zde naproti sobě stojí dvě expresionistické budovy, **palác Scheckental 16**, ve kterém se nacházela suterénní restaurace s pivnicí a v prvním patře proslulá kavárna Savoy. Palác vznikl díky Josefu Hiekemu, který byl nejen autorem, ale i investorem stavby z roku 1931. O pět let mladší je protější budova Franze Illiga, původně **palác pojišťovny Deutsche Ärzteshaus 17**. V době vzniku se zde nacházely

kromě kancelářů a bytů zřejmě i ordinace. Výrazný charakter stavbě dodává pětiposchodový rizalit a tmavé obložení fasády.



Z křižovatky zamíříme na Lidické náměstí, kde se na moment zastavíme u **pamětní desky Leopolda Pözla 18**. Ta se nachází v průchodu do atria, nalevo od vstupu do budovy magistrátu. Deska samotná sice nepochází z meziválečného období, ale osobou bývalého ústeckého starosty na něj odkazuje. Leopold Pözl, který byl v letech 1920–1923 za německou sociální demokracii starostou, poté místostarostou a od roku 1931 až do září 1938 opět starostou, se významnou měrou zasloužil o rozvoj Ústí nad Labem a mimo jiné právě i o výstavbu komunálních bytů. V období okupace byl nacistickou správou perzekuován a zemřel za ne zcela jasných okolností v ústecké nemocnici 1. září 1944. Pamětní deska od Zdeňka Kolářského byla odhalena v roce 1998. Památník s identickou podobiznou od téhož autora se nachází také na Ústeckém náměstí v Mnichově, kde byl umístěn o dva roky dříve.



Vrátíme se na Lidické náměstí a zahneleme doleva, ke křižovatce ulic Revoluční a Malá Hradební. Po necelých sto metrech staneme před budovou známou pod lidovým názvem **Grand 19**, který je poslední zastávkou naší procházky. Opět si můžeme povšimnout výrazné klinkerové fasády a výrazné věže s hodinami. Původní název zněl **Riunione Haus**, objednatel stavby byla totiž italská pojišťovna Riunione Adriatica di Sicurtà in Triest, pro kterou ji navrhl architekt Fritz Lehmann. Postavena byla v letech 1928–1929, kromě kancelářů a bytů se zde nacházela restaurace a v prvním patře oblíbená kavárna Grand, jejíž název se stal později v povědomí Ústečanů označením pro celou budovu.

Franz Josef Arnold (1888–1962)
 Ústecký rodák, studoval Technickou univerzitu v Drážďanech. Kvůli první světové válce studia nedokončil, přesto se stal autorem celé řady staveb v Ústí nad Labem. Jeho práce výrazně ovlivnily vzhled města. Po roce 1945 byl odsunut, zemřel v Paschingu nedaleko Lince.



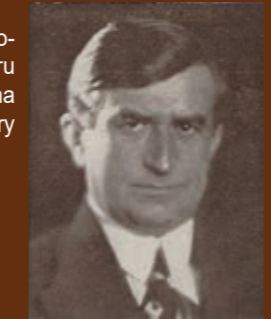
Ernst Krob (1887–1954)
 Pocházel z Prunéřova u Kadaně, absolvoval VUT v Praze. Působil jako městský architekt, ve spolupráci s Franzem Josefem Arnoldem se výrazně podílel na utváření ústecké architektury meziválečného období. Zemřel v Regensburgu.



Zdeněk Pštross (1885–1954)
 Narodil se v Berouně, vystudoval ČVUT. Po okupaci v roce 1939 emigroval do Kanady, kde v Montrealu později také zemřel.

František Fiala (1895–1957)
 Absolvent ČVUT a AVU, žák Jana Kotěry a Josefa Gočára. Později profesor urbanismu na ČVUT. Narodil se v Praze, zemřel tamtéž.

Josef Gočár (1880–1945)
 Pocházel ze Semína, absolvoval Umělecko-průmyslovou školu, kde studoval v ateliéru Jana Kotěry. Později profesor a rektor na AVU, významná osobnost české architektury 20. století. Zemřel v Jičíně.



Paul Brockardt (1881–1941)
 Narodil se v Coburgu, usadil se v Ústí nad Labem, kde se podílel mimo jiné na řadě zakázek pro rodinu Schichtů, ale i Weinmannů či Petschků. Zemřel v Praze.

Ernst Rücker (1890–?)
 Rodák z Eisensteinu, vesnice nedaleko bavorsko-českých hranic, přišel do Ústí v roce 1925. Jeho dílem je mimo jiné Staré krematorium nebo obchodní akademie na Sřekově. Jako antifašista byl za války nasazen na nucené práce. Po válce byl vyjmut z odsunu, v roce 1946 však dobrovolně odešel do americké okupační zóny v Německu. Místo a datum úmrtí nejsou známy.

Komunální domy Typ 1927 na Klíši



Fritz Lehmann (1889–1957)
 Narodil se ve Šluknově, vzdělání získal na technických školách v Praze a ve Vídni. V Praze byl také profesorem na Německé vysoké škole technické, po válce působil ve Vídni, kde i zemřel.



Blok D komunální výstavby z roku 1922



Vnitřní prostory Volkshaussäle, před rokem 1930



Architektura meziválečného Ústí
 (Z Klíše do centra)

Architektura meziválečného Ústí

Jak vypadalo naše město v období mezi světovými válkami? Vydejte se s námi na procházku, která Vám prostřednictvím tehdejší architektury přiblíží život v Ústí nad Labem v letech 1918–1939. Šlo o dobu velkého rozvoje města, ale také o období světové Velké hospodářské krize, která na Československo dopadla nejsilněji v první polovině 30. let 20. století. Projdeme se okolo komunálních bytových domů, jejichž výstavbou tehdejší vedení města řešilo špatnou bytovou situaci, která dopadala zejména na dělnické vrstvy společnosti; uvidíme školy, které byly jednak symbolem vzrůstající vzdělanosti, ale také zrcadlily národnostní rozdělení města; zastavíme se u budovy polikliniky a spatříme i některé paláce zasvěcené obchodu, které dávaly na odív ekonomickou sílu svých majitelů a dodávaly Ústí ráz velkoměstského ekonomického a průmyslového centra.



Pojďte se s námi přesvědčit, že architektura Ústí nad Labem nejen z meziválečných let má své nezaměnitelné kouzlo a skrývá i skutečné poklady. Trasa procházky je dlouhá zhruba 3,5 km. S výjimkou krátkého úseku stoupání z ulice České mládeže do ulice Bezručova se mírně svažuje či vede po rovině. Na tuto trasu tematicky navazuje trasa „Architektura meziválečného Střekova a Ústí“ vedoucí ze Střekova do centra města. Rozšířenou verzi textu naleznete na webu města.



Pro více informací oskenujte QR kód.

Naši procházku meziválečnou historií Ústí nad Labem, kterou nás budou provádět některé z nejzajímavějších staveb té doby, započneme na Klíši. Tato čtvrt' byla původně malou zemědělskou obcí s panským velkostatkem, v roce 1900 se stala součástí města a přirozeně místem dalšího rozrůstání městské zástavby. Výchozím bodem je nám zastávka městské hromadné dopravy V Besídkách. Právě v těchto místech byly ve 20. a 30. letech 20. století stavěny komunální domy, jejichž účelem bylo řešit špatnou bytovou situaci ve městě, která se týkala především dělnických vrstev 1. Pod Ovčím vrchem, mezi ulicemi U Panského dvora a Klíšská, se nachází řádková zástavba **Typ 1927** z let 1927–1931, jejímž autorem byl městský architekt Franz Josef Arnold. Toto moderní řešení reflektovalo tehdejší nároky na hygienické standardy bydlení, včetně prosvětlení bytů přirozeným světlem. Napravo, mezi ulicemi Klíšská a Resslerova, můžeme vidět domy novějšího **Typu 1930** od téhož autora 2. Jejich výstavba probíhala v letech 1930–1931 a 1932–1933. Nejde již o řádkové uspořádání, ale o polouzavřený blok. My nyní zabočíme do ulice U Městských domů a vzápětí doprava do ulice Mezidomí, kde si prohlédneme dvě architektonicky nejzajímavější budovy zdejší komunální bytové zástavby. Jde o takzvané **S-domy** 3 navrhované ve stylu organického expresionismu Franzem Josefem Arnoldem a Ernstem Krobem.



Výstavba v rámci tzv. 3. stavební akce probíhala v letech 1931–1933. Půdorys domů kopíruje zdejší terén. Toto řešení ve své době vyvolalo kritiku místního tisku, ale také uznání odborníků. Vzhledem ke svému technickému řešení, které je patrné z ulic Mezidomí a Na Vlnovce, získaly domy svůj původní název Laubenganghäuser, tedy pavlačové domy.



Z Mezidomí projdeme do ulice České mládeže a zastavíme se před nedalekou budovou Pedagogické fakulty 4. Stavba vznikala v letech 1924–1926 podle návrhu Zdeňka Pštrossa jako sídlo **Českého státního reálného gymnázia**. To bylo založeno v roce 1920 v rámci vytváření školních institucí pro potřeby ústecké české menšiny, které byly před rokem 1918 opomíjeny. V roce 1938 bylo nacistickou správou gymnázium zrušeno a budova se stala sídlem tzv. vládního prezidenta Hanse Krebse. Stavba nese klasicistní rysy, na které odkazují i čtyři sochy na střešní římsě, které představují umění, písemnictví, technické a přírodní vědy. Ty doplňují i tři reliéfy nad hlavním vchodem. Před hlavní budovou se nachází po levé straně původní ředitelská vila, propojená arkádou s budovou tělocvičny.



Pokračujeme dále ke křižovatce, kde zabočíme doleva do ulice Resslerova. Po pravé straně máme budovu zdravotnické školy, ke které se ještě zanedlouho vrátíme. Za ní zahňeme do ulice Bezručova. Zde se po levé straně nachází bytové **domy společnosti Heimstätte Sudetenland** 5, jejichž budování započalo těsně před válkou. Autory byli Friedrich Unger a Leopold Fischer, kteří pro stavby zvolili specificky německý sloh heimatstil.

Pokračujeme dále a zabočíme vpravo do ulice Palachova, kde vidíme **funkcionalistickou obytnou budovu** z druhé poloviny 20. let od Františka Fialy 6. Zaujme především dvěma postranními rizality,



obloženými rezným zdívkem. To pokrývá i přízemní podlaží a lemuje okna, čímž vytváří kontrast s čistě bílými zdmi. Původně se jednalo o byty pro státní zaměstnance. Hned naproti se nachází ZŠ Palachova 7, původně **Česká obecná a občanská menšinová škola**. Budova je důstojnou reprezentací severočeského funkcionalismu, koneckonců byla v letech 1928–1930 vystavěna podle návrhu slavného architekta Josefa Gočára. Od roku 2022 je kulturní památkou. Před budovou můžeme vidět pískovcovou plastiku malého státního znaku Československa. Ten má pohnutou historii, nejprve byl odstraněn po



okupaci pohraničí v roce 1938, po válce obnoven a roku 1964 opět odstraněn, v roce 1990 pak, snad již definitivně, znovu osazen. Naproti škole se také nachází **stavební blok D** 8, poslední dobudovaný z první fáze komunální výstavby na počátku 20. let. Jde o domy s čísly popisnými 247–251, které tvoří nároží ulic Palachova a Šaldova.

Krátce se zastavíme i u sousední budovy, 9 kterou je nám již známá zdravotní škola, původně ovšem **Německé dívčí reformní reálné gymnázium**. Jde do jisté míry o německou „odpověď“ na sousední budovu české školy, čemuž odpovídá i zřetelně tradičnější pojetí stavby. Jedná se o další realizaci podle Franze Josefa Arnolda z let 1931–1932.

Vydáme se Palachovou ulicí podél Městských sadů. Uděláme si krátkou odbočku, kdy projdeme Resslerovou ulicí do Pasteurovy, abychom si prohlédli vůbec nejstarší městem zbudované bytové domy. Okolo bloku D jsme již procházeli, nyní se nacházíme u **bloku C**, který zahrnuje č. p. 1759–1762 10. Pokračujeme okolo **bloku A**, kde se jedná o č. p. 1748–1754 11. Vůči číslování jdeme v opačném směru. Pro přehlednost si tak tento úsek můžeme vymezit nárožní budovou s pivnicí Resslerovka a uhlopříčně protilehlou budovou, v níž se nachází Galerie Suterén, ke které dojdeme zabočením do ulice U Nemocnice. Druhou stranu této krátké uličky tvoří blok B, který pokračuje v Pasteurově ulici. Jde o č. p. 1763–1768 12. Tyto domy uzavíraly původní secesní zástavbu, jejíž dokončení přerušila první světová válka. Výstavba probíhala v letech 1919–1922 a autory návrhů, ovlivněných tzv. architekturou reformy, byli Franz Josef Arnold a Ernst Krob.



My se nyní přesuneme napříč Městskými sady až k budově polikliniky v Masarykově ulici 13. Objekt ve stylu nové věcnosti podle návrhu Paula Brockardta měl být původně novým sídlem **Okresní nemocenské pojišťovny**. Slavnostní otevření bylo plánováno na 28. října 1938, pouhých devět měsíců od zahájení stavby. Okupace pohraničí tomu zabránila a budova byla dokončena v březnu 1939. Přesto, že původní návrh byl zjednodušen, je budova nepřehlédnutelná zvláště pro částečné klinkerové (kabřincové) obložení, které hlavní budovu symetricky rozčleňuje.

Nyní vyrazíme po Masarykově ulici směrem do centra. Pod kruhovým objezdem se můžeme krátce zastavit u obvodního oddělení policie, které sídlí v expresionistické budově 14, vystavěné v letech 1922–1923 pro společnost **Nordböhmsche Wasserbaugesellschaft**, kterou založil Heinrich Lumpe. Architekt Ernst Rücker budovu opticky rozdělil vertikálními klinkerovými pásy. Zaujmu také sochy Tritonů u vstupu do budovy a štuková výzdoba s mořskou tematikou.



Pokračujeme dále, projdeme okolo bývalého Volkshaus (Lidového domu) z roku 1908, ve kterém měla ústecké sídlo německá sociální demokracie. Zabočíme do ulice Prokopa Divíše a zastavíme se před Veřejným sálem Hraníčář 15. Neoklasicistní budova navrhovaná Robertem Beutelem doplňovala Volkshaus od roku 1923 o společenský a kulturní sál, odtud také původní název **Volkshaus**sále. Ten byl v roce 1936 přestavěn na **biograf Olympia**.